

Izvajanje izveninstitucionalnega praktičnega usposabljanja študentov nepedagoških študijskih programov: primer Geografije 1. stopnje

Valentina Brečko Grubar

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije

valentina.brecko.grubar@fhs.upr.si

Študijsko področje: KLASIUS-P-16: glavno področje:

03 Družbene vede, novinarstvo in informacijska znanost

FRASCATI: 5 Družboslovne vede

Stopnja študijskega programa: prva stopnja (univerzitetni program)

Študijski program: Geografija

Predmet: Študijska praksa

Način izvedbe: hibridno

Predvideno število študentov: ni določeno/individualno

Utemeljitev

Namen poglavja je predstaviti izkušnje z izvajanjem izveninstitucionalnega praktičnega usposabljanja študentov prve stopnje, ki poteka organizirano od bolonjske prenovе študijskega programa. V več letih izkušenj smo se soočili s številnimi težavami in dilemami, ki smo jih iz leta v leto reševali in s tem izboljševali učno enoto. V veliko pomoč so nam bila mnenja in izkušnje študentov – udeležencev, mnenja in izkušnje mentorjev, tako na fakulteti oziroma oddelku kot na partnerskih ustanovah, kjer so študenti opravljali praktično usposabljanje. Sedaj izvajanje učne enote Študijska praksa poteka po dogovorjenih in utečenih postopkih, kar je v zadovoljstvo vsem sodelujočim. Po lastnem mnenju so študenti z izveninstitucionalnim praktičnim usposabljanjem pridobili zelo pomembne kompetence in spoznali potencialne zaposlovalce. Želeli so si večji obseg praktičnega usposabljanja, da bi pridobili še več izkušenj, zato smo število ur z 90 povečali na 120 in z njim nadomestili zaključno delo. V obsegu 90 ur je opravljanje učne enote omogočeno tudi študentom dvopredmetnega programa in podobno učno enoto smo vključili v predmetnik na drugi stopnji študija.

Študenti v okviru praktičnega usposabljanja razvijajo tako splošne kompetence, ki so neodvisne od študijskega programa, ki ga obiskujejo, kot spe-

cifčne kompetence, ki so neposredno vezane na svojevrstne vsebine študijskega programa (Juriševič idr. 2007) in so usmerjene zlasti v večjo zaposljivost diplomantov. Po zaključku študija namreč vstopajo na trg dela s poklicem, ki ni reguliran, in je zato pri iskanju zaposlitve znotraj področja pomembno izkazati različne splošne in specifične kompetence, »uporabne« za potencialne delodajalce. Diplomanti z večjim naborom kompetenc povečajo svoje zaposlitvene možnosti (Crebert idr. 2007; Blanchard idr. 2013; Jackson 2015; Repe 2016). Praktično usposabljanje študentom omogoča, da preverjajo, prenašajo in uporabljajo pridobljeno teoretično znanje, utrjujejo uporabne kompetence (kognitivne sposobnosti, reševanje realnih problemov, tehnološke spretnosti, jezikovne spretnosti, sposobnost organiziranja delovnega časa ...), razvijajo medosebnostne kompetence (samokritičnost, kritičnost, etičnost, delo v skupini ...) in nenazadnje sistemske kompetence (avtonomnost pri delu, podjetnost, iniciativnost, skrb za kakovost, raziskovalne spretnosti, kreativnost, vodenje ...) (Kristl idr. 2007).

Cilji

Glavni cilj učne enote je uporaba teoretičnih in metodoloških znanj ter spretnosti, pridobljenih tekom študija, v praksi in s tem nadgradnja znanja ter razvijanje kompetenc. Opravljanje obveznosti Študijske prakse je proces učenja, ne le pridobivanja praktičnih izkušenj oziroma uporabe znanja v delovnem okolju izbrane ustanove.

Podrobnejši cilji učne enote so, da študent:

- izbere in oblikuje prijavo projekta, ki ga bo izvajal tekom praktičnega usposabljanja;
- spozna delovno okolje, ki je strokovno povezano s študijsko smerjo;
- sprejme delovne obveznosti in se vključi v izvajanje širšega projekta v ustanovi;
- uporabi tekom študija usvojeno znanje pri reševanju nalog pri projektu;
- delovne obveznosti strokovno in odgovorno opravi;
- o opravljenih nalogah poroča, oceni rezultate in svoj prispevek;
- prepozna kompetence, ki jih je razvil tekom opravljanja praktičnega usposabljanja.

Pri tem naj bi študenti razvili naslednje kompetence:

- sposobnost povezovanja tekom študija usvojenega znanja s prakso;
- sposobnost uporabe usvojenega znanja pri reševanju konkretnih problemov;

- obvladovanje raziskovalnih metod, postopkov in procesov v praksi;
- zmožnost razlaganja, utemeljevanja, prepričevanja, javnega nastopanja in predstavljanja predlaganih rešitev;
- zmožnost za delovanje v skupini pri uresničevanju zastavljenih nalog;
- spretnost pridobivanja interdisciplinarnih znanj pri uresničevanju zastavljenih nalog;
- sposobnost kritične in samokritične presoje rezultatov.

Pričakovani učni izidi so naslednji:

- zasnujejo projektno nalogo s cilji in z raziskovalnimi vprašanji;
- uporabijo ustrezne metode za dosego ciljev;
- samoorganizirajo si delo in ga izvajajo v dogovoru z mentorjem na praktičnem usposabljanju;
- komunicirajo in tvorno sodelujejo v timskem delu;
- javno predstavijo in zagovarjajo rezultate svojega dela;
- ovrednotijo različne postopke in metode, ki so jih uporabili v postopku reševanja zastavljenega projekta.

Vsebina predstavljenega sklopa

Učna enota ima oblikovan učni načrt, kjer so navedeni zgoraj navedeni cilji, kompetence in učni izidi. Nosilec učne enote na fakulteti oziroma oddelku je izbran visokošolski učitelj, ki opravlja naloge mentorja na oddelku. Tekom let izvajanja učne enote je oddelek vzpostavil stike s številnimi institucijami, katerih delovanje je strokovno povezano s študijsko smerjo, na ravni fakultete pa so bili v nadaljevanju podpisani dvostranski sporazumi o izvajanju učne enote Študijska praksa. Tako se je oblikoval seznam t. i. partnerskih ustanov. Vsaka od njih ima dogovorjenega koordinatorskega.

Organizacija in izvedba učne enote Študijska praksa vsako leto poteka v naslednjih fazah.

Faza 1

- mentor študijske prakse na oddelku v začetku študijskega leta partnerskim ustanovam pošlje vprašanje o možnostih sprejema študentov na prakso (op.: partnerske ustanove se po svoji presoji odločijo, ali bodo sprejele študenta, in tega niso dolžne storiti vsako leto);
- koordinatorske v ustanovah, ki bodo sodelovale pri praktičnem usposabljanju študentov, nato mentorju na oddelku posredujejo delovne naloge projektov s cilji, predvidenim časom in krajem izvajanja projekta, podatke o mentorju na praktičnem usposabljanju, informacije o pred-

videnih potrebah po študentih na posameznem projektu ter znanjih, ki jih mora študent imeti za uspešno delo na projektu (op.: v kolikor nimajo primerne projekta, praktičnega usposabljanja v določenem letu ne omogočijo);

- ko mentor na oddelku zbere informacije o možnostih opravljanja praktičnega usposabljanja, s seznamom ustanov, z vsebinami projektov in s predvidenimi nalogami seznani študente; informacije posreduje preko e-učilnice in na uvodnem seminarju, kjer podrobno pojasni tudi potek izvajanja učne enote.

Faza 2

- študent si izbere ustanovo za opravljanje praktičnega usposabljanja in z odločitvijo seznani mentorja na oddelku, ta pa ga nato poveže z mentorjem praktičnega usposabljanja v ustanovi;
- prva skupna naloga študenta in mentorja na praktičnem usposabljanju, ki vodi in spremlja praktično usposabljanje v delovnem okolju, je izpolnitev obrazca »Prijava študijske prakse« (slika 1), kjer se oblikuje delovni naslov, namen in cilje, predvidene metode dela ter pričakovane rezultate projekta, navedejo pa se tudi predvidena predmetnospecifična znanja (kompetence);
- ko obrazec potrdi mentor na oddelku, se lahko prične izvajanje praktičnega usposabljanja;
- študent se z mentorjem na praktičnem usposabljanju dogovori glede časovnega poteka in načina opravljanja nalog (op.: študenti pogosto »vstopajo« v posamezne faze izvajanja projekta in njihove delovne obveznosti niso redne, del nalog opravijo bodisi na terenu bodisi doma);
- ves čas izvajanja praktičnega usposabljanja študenta spremlja mentor na praktičnem usposabljanju, ob morebitnih nesporazumih ali težavah posreduje mentor na oddelku;
- študent ves čas praktičnega usposabljanja piše »Dnevnik opravljanja projekta«, ki je zasnovan kot preglednica, v katero sproti vpisuje termine opravljanja nalog, opiše opravljene naloge na projektu ter pridobljene izkušnje in znanja.

Faza 3

- po zaključenem praktičnem usposabljanju mentor na praktičnem usposabljanju v obrazcu »Dnevnik opravljanja projekta« (slika 2) poda oceno študentovega dela na projektu, ki je sestavni del skupne ocene učne enote Študijska praksa;

ŠTUDIJSKA PRAKSA - prijava
(obrazec se izpolnjuje elektronsko, črte se nadomesti z zeleno vsebino)

(Izpolni študent/-ka)

Ime in priimek študenta/-ke: _____ vpisna št.: _____

Elektronski naslov: _____

Letnik študija: _____

(Izpolni delovni mentor/-ica)

Ime in priimek delovnega mentorja/-ice študijske prakse ter naziv: _____

Elektronski naslov: _____

Naziv in naslov delovne organizacije: _____

Študijska praksa (delo na projektu) bo trajala (obkrožiti) 90 ur 120 ur

=====

(Naslednje rubrike morajo skupaj obsegati vsaj 1.500 znakov brez presledkov, velikost pisave 11)

1. Delovni naslov projekta: _____

2. Namen in cilji (v alinejah) projekta: _____

3. Metodologija: _____

4. Predvideni rezultati projekta: _____

5. Predvidena znanja (kompetence), ki bodo pridobljena v okviru študijske prakse: _____

=====

V _____, dne _____. Podpis študenta/-ke: _____

V _____, dne _____. Podpis delovnega mentorja/-ice: _____

Žig institucije: _____

=====

Ime in priimek učitelja mentorja/-ice na oddelku: _____

Podpis mentorja/-ice na oddelku: _____

V _____, dne _____. _____

Izpolnjeni in podpisani obrazec oddate mentorju/-ici na oddelku.

Slika 1 Prijava projekta za študijsko prakso

- študent v nadaljevanju napiše »Poročilo o opravljenem projektu« (slika 3), v katerem zapiše namen, cilje in uporabljene metode pri izvajanju

ŠTUDIJSKA PRAKSA - dnevnik opravljanja projekta
(obrazec se izpolnjuje elektronsko, črte se nadomesti z željeno vsebino)

(Izpolni študent/-ka)

Ime in priimek študenta/-ke: _____ vpisna št.: _____

Naslov projekta: _____

Navodila za pisanje dnevnika o opravljenem projektu:

- Dnevnik opravljanja projekta se piše za posamezne dneve v preglednico v nadaljevanju, v katero se poleg datuma vpisuje dejavnosti in dosežene cilje, znanje ter kompetence. V rubriki opombe se lahko zapiše vse ostalo v zvezi z dnevnimi aktivnostmi na praktičnem usposabljanju / delom na projektu.
- Preglednica se izpolnjuje elektronsko, pod preglednico se študent/-ka podpiše in zapiše datum.
- Končni dnevnik pregleda delovni mentor/-ica na ustanovi, ki v kratkem komentarju oceni študentovo delo in dosežke na projektu. Njegovo delo oceni z 0–30 točkami; če delo na projektu traja 90 ur je maksimum možnih točk 20, če traja 120 ur pa 30.

=====

(Izpolni delovni mentor/-ica)

Ime in priimek delovnega mentorja/-ice študijske prakse ter naziv: _____

Kraj in termin opravljanja projekta: _____

Komentar o študentovih dosežkih na projektu: _____

Ocena dela na projektu: _____ (do 20–30/100 točk skupne ocene; če delo na projektu traja 90 ur je maksimum možnih točk 20, če traja 120 ur pa 30)

V _____, dne _____. Podpis delovnega mentorja/-ice: _____

Žig institucije:

Slika 2 Dnevnik opravljanja projekta

- projekta, povzame vsebino »Dnevnika opravljanja projekta« in opiše potek izvajanja nalog, predstavi rezultate projekta, razloži njihovo uporabnost, hkrati pa poda tudi svoje mnenje o opravljenem projektu;
- »Poročilo o opravljenem projektu« pregleda in oceni mentor na oddelku; ko je sprejeto, se učna enota zaključi s predstavitvijo v predavalnici, ob prisotnosti kolegov, mentorja na oddelku in mentorja na praktičnem usposabljanju;
 - po predstavitvah poročil vseh študentov, ki so v tekočem letu opravljali praktično usposabljanje, v obliki diskusije poteka tudi evalvacija študijske prakse in pridobljenih kompetenc.

ŠTUDIJSKA PRAKSA - poročilo o opravljenem projektu

(obrazec se izpolnjuje elektronsko, črte se nadomesti z zeleno vsebino)

(Izpolni študent/-ka)

Ime in priimek študenta/-ke: _____ vpisna št.: _____

Naslov projekta: _____

Navodila za pisanje poročila o opravljenem projektu:

- Poročilo o poteku projektu in njegovih rezultatih mora obsegati 8.000–12.000 znakov besedila brez presledkov, lahko vsebuje priloge.
- Poročilo mora biti smiselno urejeno skladno s Tehničnimi navodili za izdelavo zaključnega dela, magistrskega dela in doktorske disertacije UP FHŠ. Prva stran poročila je v predlogi.
- Vsebina poročila se nanaša na namen, cilje in metodo projektne naloge, potek projekta, opravljene naloge, rezultate projekta, opis znanj, pridobljenih v okviru praktičnega usposabljanja, uporabnost rezultatov projekta in mnenje o opravljenem projektu. Zapisano mora biti tudi, na kateri instituciji in kdaj se je projekt opravljal.
- Poročilo je potrebno podpisati in zapisati datum.
- Poročilo je potrebno oddati v pisni obliki (učitelju mentorju/-ici) in v e-učilnico v doc ali docx datoteki.

=====

(Izpolni mentor/-ica na oddelku)

Ocena dela na projektu: _____ (do 20-30/100 točk skupne ocene; če delo na projektu traja 90 ur je maksimum možnih točk 20, če traja 120 ur pa 30)

Ocena poročila o opravljenem projektu: _____ (do 50-60/100 točk skupne ocene; če delo na projektu traja 90 ur je maksimum možnih točk 60, če traja 120 ur pa 50)

Ocena predstavitve: _____ (do 20/100 točk skupne ocene)

Ocena skupaj: _____ (možnih 100 točk)

Ime in priimek mentorja/-ice na oddelku: _____

V _____, dne _____. Podpis mentorja/-ice: _____

Slika 3 Poročilo o opravljenem projektu

Opis procesa z načini poučevanja

Pri izvajanju učne enote Študijska praksa prevladujejo individualno delo študenta, delo v sodelovanju z mentorjem na oddelku in delo z mentorjem na praktičnem usposabljanju.

Študenti poslušajo uvodni seminar, kjer se seznani s terminskim in strukturnim načrtom opravljanja obveznosti pri učni enoti. Mentor na oddelku jih seznani z raziskovalnimi projekti in delovnimi nalogami, s pogoji za njihovo

opravljanje itn. Pri seminarju se predstavijo tudi primeri aplikativnih projektov in temeljnih raziskav, na katerih so praktično usposabljanje opravljali študenti v preteklih letih. Študenti s tem dobijo vpogled v način izvajanja študijske prakse. Pri izbiri ustanove za opravljanje praktičnega usposabljanja je študentu v pomoč mentor na oddelku, ki po potrebi pridobi dodatne informacije s strani koordinatorske ali predvidenega mentorja na praktičnem usposabljanju in študentu (od)svetuje izbiro. Izbiira je običajno odraz zanimanja študenta za ožja strokovna področja, znanja uporabe različnih orodij in metod pa tudi zahtevnosti dela, terminskega poteka praktičnega usposabljanja itn. Mentor na oddelku mora presoditi, ali je študentova izbira dobra, ker bo le tako dosegel želene izide učne enote.

Študent samostojno, ob pomoči mentorja na praktičnem usposabljanju, oblikuje namen, cilje, metode dela in predvidene rezultate praktičnega usposabljanja, ki so vneseni v obrazec »Prijava študijske prakse«. Projekt mora imeti jasno opredeljene cilje, ki so po vsebini strokovni in za študenta predstavljajo konkreten izziv, kot npr. raziskovalni projekti, različni aplikativni projekti, študije primerov, terenske raziskave idr. Projekti, ki so osredotočeni na ponavljajoče se naloge, ne pridejo v poštev. Študent s tem pridobi izkušnje snovanja raziskovalnega dela oziroma pisanja dispozicij. Prijavo študijske prakse pregleda mentor na oddelku, ki lahko z nasveti pomaga študentu. V kolikor ugotovi, da bi bilo priporočljivo, da se študent predhodno natančneje seznani z določenimi metodami, mu svetuje študijsko literaturo ali ga usmeri k nosilcu učne enote, povezane z metodološkimi znanji.

Med potekom izvajanja praktičnega usposabljanja se študent posveti dodeljenim nalogam, redno zapisuje opravljene obveznosti v »Dnevnik opravljanja projekta«, sodeluje z mentorjem na praktičnem usposabljanju in s sodelavci pri tiskem delu, po potrebi pa tudi z mentorjem na oddelku.

Izkušnje in pridobljeno znanje študentov so zelo različni. V nekaterih primerih študenti poglobijo temeljno znanje na določenem, ožjem strokovnem področju, v drugih pridobijo metodološko znanje, nadgradijo znanje uporabe raziskovalnih metod in orodij, dragocene so izkušnje samoorganizacije dela, komunikacije in sodelovanja v tiskem delu, uporabe pridobljenega teoretičnega znanja itn.

Po zaključku projekta mentor na praktičnem usposabljanju v »Dnevniku opravljanja projekta« oceni študentovo delo na projektu ter poda komentar o njegovih dosežkih v delovnem okolju, kar predstavlja 30 % skupne ocene. S tem je praktično usposabljanje na izbrani ustanovi zaključeno, študent pa mora pripraviti še pisno poročilo, ki bo k skupni oceni prispevalo 50 %, ter ga javno predstaviti kolegom in mentorjem, s čimer pridobi še 20 % ocene.

Pisanje »Poročila o opravljenem projektu« je individualno delo, študentu pa je v pomoč mentor na oddelku, ki poročilo pregleda in oceni. Študent podrobno predstavi uporabljene metode, vsebino raziskovalnega projekta, pri katerem je sodeloval, pridobljeno teoretično znanje, rezultate lastnega dela in jih ovrednoti. Struktura pisnega izdelka mora biti skladna s fakultetnimi navodili za pisanje zaključnih in seminarskih del ter obsegati 8.000–10.000 znakov brez presledkov. S pisanjem poročila študent nadgradi znanje pisnega izražanja, oblikovanja in posredovanja rezultatov. V skupni oceni učne enote Študijska praksa poročilo predstavlja kar 50 % ocene.

Javna predstavitev poročil, ki poteka vnaprej določenih terminih s strani mentorja na oddelku, je možnost za izmenjavo mnenj, pridobivanje informacij o izkušnjah na praktičnem usposabljanju kolegov oziroma o ustanovah in njihovem raziskovalnem delu. Za študenta je predstavitev še ena izkušnja javnega nastopanja (posredovanje informacij in argumentacija) in aktivnega sodelovanja v diskusiji. Predstavitev se, poleg prej navedenih udeležencev (študentov, učiteljev in mentorjev), pogosto udeležijo tudi partnerji in starši, saj predstavlja zadnje dejanje ob zaključku študija na prvi stopnji. Zaključni se z razglasitvijo ocen.

Potrebni materiali

Materiali ali gradivo ni vnaprej predvideno. Učni načrt enote Študijska praksa, izvedbeni načrt učne enote, vzorci oziroma primeri izpolnjenih obrazcev, sezname projektov in partnerskih ustanov, kjer je ponujeno opravljanje študijske prakse, podrobnejša navodila ipd. izvajalec učne enote vsako leto objavi v e-učilnici.

Navedena in priporočena literatura

- Blanchard, R. D., M. L. Carter, R. B. Kent in C. A. Badurek. 2013. »The Value of an Internship Experience for Early Career Geographers.« V *Practicing Geography*, ur. M. Solen, K. Foote in J. Monk, 41–58. Boston: Pearson.
- Crebert, G., M. Bates, B. Bell, C.-J. Patrick in V. Cragolini. 2007. »Developing Generic Skills at University, During Work Placement and in Employment: Graduates' Perceptions.« *Higher Education Research & Development* 23 (2): 147–165.
- Jackson, D. 2015. »Employability Skill Development in Work-Integrated Learning: Barriers and Best Practice.« *Studies in Higher Education* 40 (2): 350–367.
- Juriševič, M., M. Lipec-Stopar, Z. Magajna, M. Krajncan, T. Devjak, M. Valenčič Zuljan in J. Vogrinc. 2007. *Praktično pedagoško usposabljanje: izhodišča – model – izkušnje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kristl, J., M. Juriševič, M. Šoukal Ribičič, J. Pucelj, M. Vrtačnik, Z. Trošt in M. Ko-

- lenc. 2007. *Smernice za praktično usposabljanje na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Repe, E. 2016. »Proces prenove praktičnega usposabljanja: praktično usposabljanje v bolonjskih študijskih programih.« *Andragoška spoznanja* 22 (2): 81–89.